

ДЕРЖАВНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВИЛ І ОБМЕЖЕНЬ В
ОЦІНКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ: ЗАГАЛЬНІ
ПОЛОЖЕННЯ

Апанасенко К.І., д.ю.н., доцент,
доцент кафедри публічного та приватного права
НУ «Чернігівська політехніка»

В останні десятиліття ідея про виключне значення екології в сучасних умовах життєдіяльності суспільств – один із визначальних аргументів у рішеннях Європейського суду з прав людини, в яких аналізуються наслідки застосування екологічних обмежень та діяльності забруднюючих виробництв. У цих справах суд досліджує баланс інтересів заявників, що потерпають від негативних наслідків забруднень і вжитих обмежень (заборони на вилов риби, знесення будинків у лісах чи прибережних зонах, хвороб, викликаних виробничими викидами, тощо), та публічних інтересів. Часто ЄСПЛ опиняється перед складною дилемою в оцінці застосованих державою обмежувальних заходів екологічного характеру, які мають дзеркальний ефект: припиняють (обмежують) порушення екологічних прав і водночас призводять до закриття/ зупинення виробництв, інших втрат в економіці. У цій короткій розвідці визначимося з основними позиціями ЄСПЛ у даній категорії справ. Знати й розуміти позиції цієї поважної європейської інституції важливо для української влади, яка ухвалює рішення щодо реалізації екологічної реформи, зокрема, застосовує різного роду екологічні обмеження економічного зростання.

Автори пропонували огляд результатів подібного дослідження [1, с. 30-31], проте воно видається недостатньо глибоким. У цій роботі зупинимось на найбільш важливих позиціях Суду, до яких варто зарахувати такі [2, с. 77-78]:

1. Позитивним зобов'язанням держави за статтею 8 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод є, зокрема, вжиття розумних і належних заходів, необхідних для захисту від серйозної шкоди для довкілля (наприклад, *Tătar проти Румунії*, п. 88). Це є необхідним для ефективної

реалізації прав громадян на повагу до житла, приватного й сімейного життя. Мова йде про обов'язок запровадження належної законодавчої бази й адміністративного механізму її реалізації. Так, у справі *Băcilă проти Румунії* (п. 23, 33-35, 67), незважаючи на загальну негативну оцінку регуляторних дій держави, Суд відмітив як позитивні кроки держави видачу двох дозволів на промислову діяльність, які супроводжувалися чисельними конкретними заходами, спрямованими на зменшення забруднення.

2. У сфері вирішення екологічних проблем держава має широку можливість розсуду (*Fredin проти Швеції* (№ 1), п. 48; *Pine Valley Developments Ltd та інші проти Ірландії*, п. 222; *Fadeyeva проти Росії*, п. 103-104). Держави не зобов'язані запроваджувати жодні конкретні заходи, про які просять особи (*Greenpeace e. V. та інші проти Німеччини*). Суд визнає, що «...складність питань, пов'язаних із захистом навколишнього середовища, робить роль Суду переважно допоміжною» (*Fadeyeva проти Росії*, п. 105). Тому стосовно скарг на екологічне забруднення, що негативно впливає на права осіб на житло, приватне й сімейне життя, Суд напрацював такий алгоритм оцінки ефективності регуляторних дій держави: а) спочатку слід перевірити, чи був процес ухвалення рішення справедливим і таким, щоб забезпечити належну повагу до інтересів особи, захищених статтею 8 (*Buckleу проти Великобританії*, п. 76-77), б) лише за виняткових обставин Суд може вийти за ці межі й переглянути істотні висновки національних органів влади (*Taşkın та інші проти Туреччини*, п. 117). (Відмітимо, що в рішенні по справі *Natton та інші проти Сполученого Королівства* (п. 99) запропоновано зворотній порядок оціночних дій Суду).

Процес ухвалення рішення обов'язково має передбачати належне розслідування й дослідження задля оцінки наслідків шкоди довікллю від оскаржуваної діяльності, що забезпечує справедливу рівновагу між конкуруючими інтересами (*Natton та інші проти Сполученого Королівства*, п. 128). Однак при цьому не вимагається наявності комплексних і вимірюваних даних щодо кожного аспекту проблеми, яка має бути вирішена. Отже, держава не допускає порушень, якщо державні органи вжили заходи з обмеження наслідків

незручностей, а процес ухвалення рішення був належним (Flaumenbaum та інші проти Франції, п. 141-160).

3. У цьому зв'язку слід згадати позицію Суду щодо важливості доступу громадськості до висновків проведених розслідувань і досліджень, а також до інформації, котра дозволила б оцінити небезпеку, що загрожує громадськості (Giacomelli проти Італії, п. 83).

4. При прийнятті рішень, що здатні вплинути на екологічні права громадян, держава має забезпечити справедливу рівновагу між конкуруючими інтересами – як правило, мова йде про інтереси захисту прав окремої особи за статтею 8 Конвенції та інтереси громади, які за змістом є економічними (наприклад, Moreno Gómez проти Іспанії, п. 55). Так, у справі Văciță проти Румунії (п. 66-72) державні органи не забезпечили справедливу рівновагу між економічним інтересом місцевої громади, котрий полягає в підтриманні діяльності головного роботодавця – заводу, що викидає у атмосферу небезпечні хімічні речовини, та інтересом мешканців у захисті їхнього житла. Подібними є висновки у справі Fadeyeva проти Росії (п. 133), за обставинами якої не було знайдене ефективне рішення щодо захисту прав громадян через забруднення, спричинене роботою великого металургійного комбінату.

За соціологічними опитуваннями громадян ЄС «права людини», «мир» і «демократія» — три цінності, які найкраще представляють цей союз; економічний добробут, економічні інтереси не займають лідерських позицій в числі основних цінностей для громадян ЄС [3, с. 80, 71]. Однак очевидно, що державні органи, ухвалюючи рішення, здатні вплинути на економічні й екологічні права громадян і суб'єктів господарювання, усе ж таки мають брати до уваги і зважувати як економічні інтереси громад і держави, так і екологічні права окремих громадян та мешканців населених пунктів загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Права людини та охорона довкілля: навчальна програма дистанційного курсу для тренерів (суддів-викладачів) / С.В. Шутяк, Є.А. Алексєєва,

І.А. Войтюк; за заг. ред. О.В. Кравченко. Львів: Вид-во «Компанія «Манускрипт»», 2018. 112 с.

2. Довідник із застосування статті 8 Конвенції. *Право на повагу до приватного і сімейного життя*. Рада Європи/ Європейський суд з прав людини, 2018. 118 с.

3. Щербакова Ю. Цінності об'єднаної Європи: монографія. К.: ВЦ «Академія», 2014. 208 с.

НОРМАЛІЗАЦІЯ МАГНІТНОГО ПОЛЯ КАБЕЛЬНИХ ЛІНІЙ ВИСОКОЇ НАПРУГИ

Грінченко В.С., к.т.н., старший дослідник, старший науковий співробітник
Інститут проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України

Сучасний розвиток міських електромереж передбачає широке використання кабельних ліній напругою 35÷110 кВ. Вони мають низку переваг у порівнянні з повітряними лініями електропередавання. Так, ширина охоронної зони кабельної лінії на порядок менша повітряної. Використання кабельної лінії також дає змогу забезпечити всередині будинків, розташованих біля траси лінії, виконання нормативної вимоги щодо гранично допустимого рівня магнітного поля, який в Україні складає 0,5 мкТл для житлових приміщень. Для території зони житлової забудови нормативні вимоги менш жорсткі, та відповідний гранично допустимий рівень становить 10 мкТл. Проте над трасою кабельної лінії магнітне поле може перевищувати цей рівень. Найбільш проблемними з погляду рівня поля є зони муфтових з'єднань кабельної лінії, де силові кабелі розташовані в одній площині та віддалені один від одного на відстань не менше за 0,5 м. У цих зонах магнітне поле може в 5 та більше разів перевищувати гранично допустимий рівень.

Для зменшення магнітного поля кабельних ліній застосовують екрани різних типів: електромагнітні, магнітні, контурні тощо. Інший підхід, який не вимагає встановлення додаткових екранів, полягає у використанні власних